

Péter Márta

Táncszínpadi hungaricum

HOMO HUNGARICUS

A ki látta az 1996-os *Homo Ludens* című Juronics Tamás-opust, most elmélázhatott, vajon mit kell érteni *továbbgondoláson*. A Szegedi Kortárs Balett legújabb bemutatója, a *Homo Hungaricus* és ama régi mű között pusztán címbéli a hasonlatosság. Persze változnak az idők, és változik az *ember* is. Az is, akiről a darab szól, és az is, aki alkot. Juronics a magyar sors, magyar ember időtlen eszméjével, bármily ellenmondásnak tűnjék is, minden eddiginél közelebb lépett a *kortársi magyar* valósághoz.

A színpadi látvány – az alkotó tervei szerint – egy faluba repít, egy szalmabáláktól határolt közösségi térbe, ahol majd sorra fölbukkannak a különféle karakterek, így Az apa, Az anya, A testvérek, Az elküldött szerelmes, A maradó barát, A menyasszony, A cigánylány és névelő nélkül még Asszonyok és Legények, konfliktusaikból pedig kikerekedik egy érzelmes-borongós kvázi magyar mese. A szereposztás már előjelez valamit, kis fantáziával össze lehet rakni A történetet, hiszen e klisé-figurák szinte vonzzák a tartalmi közhelyeket, különösen, hogy valamifé-

le *magyarságvízió* emberi kellékeiként teszik a dolgukat képről képre, utóbbiból pedig igen sok van. A rendező Juronics az évszakok váltakozását követve négy nagyobb, ezeken belül pedig számtalan kisebb jelenetből, jelenetfűzéből építkezik, miközben a színpadi alakok némelyike megmarad eredeti karakterében, míg mások, különféle metamorfózisok hírnökeiként vagy olykor elszenvedőiként, új arcot mutatnak.

Az idővel való játék a jellemfejlődés hol személyesebb, hol történelmi lépték szerinti tágasabb volumennel kettős életet ad a figuráknak, de nem mindegyik-

nek, s ettől ide-oda billeg a színpadi viszonyrendszer, koreográfiai szempontból is. Érzékelhető például, hogy az Asszonyok (Tóth Andrea, Zsádon Flóra, Fehér Laura) és a szülőpár (Markovics Ágnes és Tarnavölgyi Zoltán) szerepeltetése csak egyfajta koloritbeli igényt teljesít, alakjaik egyébként – az időse asszony megerősökölésén túl – mintha kívül rekednének a nagy folyamaton. Az sem változtat ezen, hogy a színpadszéli falusi otthonban feltűnnek bizonyos tárgyak, egy óra a falon, egy rádió, majd az újmódi égőkkel felszerelt műfenyő, a néni csakúgy a hokedlin kanalazgatja levesét, mint volt ötven vagy száz éve, és a bácsi is ugyanúgy táncba fordítaná kedvét, mint a réges-régi gyűjtések filmre vett öregjei. Az előadásnak ez a rétege, különösen a művés folklorzenei aláfestés miatt, teljesebben utal vissza a néptáncmozgalom (!) olyan korszakára, amelyre részben már Juronics is emlékezhet, ám egy még korábbira is, ami furcsamód a látvány modernebb vonulatait is átírja.

A darab műfaja ugyanis tánccjáték, és ez preferált forma volt az ötvenes években, hol tisztább, archaikusabb kivitelben, hol aktuális, tanító szándékú keret adva a műnek. E régebbi forma egyik kedvelt figurája volt a cigánylány is, aki többnyire szerelmi konfliktust okozva lendít a történeten. Most is így van, azonban e ponton átalakulóban a recept; amíg az említett, statikus figurák – az Asszonyok egy igen szép etűdjének kivételével – formailag sem búj(hat)nak ki szűkös mozgásanyagukból, a cigánylány (Szarvas Krisztina) hasonlóan egyállapotú figurája esetében ez tarthatatlan, főként a cigánytáncokat eredetileg jellemző ritmika és az előadásmód sajátos érzelmisége miatt. Ebből aztán egy egészen furcsa képlet támad, olyan *cigány* lány születik, aki bármilyen *más* lány is lehetne; intenzív mozgáspillantásaiban már-már az akrobatikus erő és technicizmus dominál, kérdésessé téve jellemzésének eltaláltságát is. A szereplők – Molnár Zsuzsa tervezte – felöltöztetésében eleve érezni az idősíkok problémáját, a stilizáltság eszményének és az eredetiség igényének bizonytalan keveredését, de ez nyilván a rendezői koncepció kérdéses részleteiből következik.

A történelem s benne a magánérzelmek terhei lényegében a katonának bevonuló elküldött *szerelmes* (Csetényi Vencel), a maradó és rendszerszolgai hatalmával a másét elszerető *barát* (Czár Gergely) meg a gyönyörű lamentációjában boldogtalan *menyasszony* (Hajszán Kitti) életében válnak sors- és jellemformáló erővé, mondhatni, általuk léphetnénk egy (vagy több) korszak dekoratív színekkel megfestett kulisszái mögé, csak hogy ott újabb kulisszák tűnnek elő, és egyszer csak szembesülünk azzal, hogy nincs is mit keresni. Egyszerűen a hiány, valaminek a hiánya árad a színpadról és a figurákból, akkor is, ha alakítók teljes önátadással és technikai perfekcióval szolgálnak egy színházi és színházon túli, nagyszabású víziót. A társulat tagjait elismerés illeti, valamennyien

figyelemre méltót nyújtanak abban, amiben lehetséges, még a szerényebb rajzú Testvérek (Palman Kitti, Horváth M. Gergő) alakjaiban meg a Legények (Finta Gábor és Haller János) meglehetősen sztereotip, „férfias” karaktereinek *egyenminőségében* is hatalmas munka fekszik, és erővel, jóféle kidolgozottsággal párosul. S rögtön hozzá kell tenni, hogy a koreográfiában most Juronics mellett a társulat is részes, így kissé oldható a feszültség, amely az előadói-táncosi jelenlét intenzitása és a mű *fantasztikus üressége* között támad.

Juronics nagyvonalú rendezői tervei mintha egyre inkább elnyomnák a koreográfusi aprómunka iránti kedvét (amely a *Homo Ludens*t még oly üdítően egyedivé avatta), de (ön)működik ebben valamiféle pszichológia is; a színpadon jelen lévő ember ugyanis ösztönszerűen a legtöbbet akarja adni, mindig a „leget”, pláne ha kettős módon is érdekelt benne. Ettől a készítő energiától – és az alapkonceptiótól is támogatva – azonban a gesztusok, mozdulatok, arckifejezések gyakorta teátrálissá színeződnek, mintegy külsőséggé válik lényegük. A modor(osság) pedig csak erősödni látszik az ugyancsak Juronics-hoz fűződő látványterv nagyra törő szimbolizmusában, például a szovjet időkhöz és bizonyos aspektusaiban a magyar forradalomhoz is kapcsolható piros (vörös) gömböcben vagy inkább óriás lufiban, amely hűsevő virágként zabálná áldozatait (s amely megidézi *A csodálatos mandarin* egykori jelenetét is, ám annak drámája nélkül). A darabbal aztán átvitt értelemben is ezen a színes, felfűjt és bizonytalan felületen csúszkálunk ide-oda.

A fő kérdés az, mit gondol témájáról az alkotó. Hogy milyen hang/súlyokkal játszik, mik a tétjei. És kitett-e művében néhol idézőjelet, vagy nem. Azonban a válasz mintha *is-is* lenne, mintha Juronics maga sem tudná, avagy nagyon is tudná, micsoda különbség egy *kortársivá* „*fiatalodó*” jelenséget kritika tárgyává tenni vagy mindent összeszemosva egy nemzeti eszmény részeként láttatni.

És ebben a teátrális meg nem nyilatkozásban műve is sajátosan teljesedik ki.

HOMO HUNGARICUS (Szegedi Kortárs Balett - Nemzeti Táncszínház)

Jelmez: Molnár Zsuzsa. **Fény:** Stadler Ferenc. **Kon-**
zultáns: Bodolay Géza. **Koreográfia:** Juronics Tamás
és a társulat. **Látvány, rendezés:** Juronics Tamás.

Szereplők: Tarnavölgyi Zoltán, Markovics Ágnes,
Tóth Andrea, Zsádon Flóra, Fehér Laura, Palman
Kitti, Horváth M. Gergő, Csetényi Vencel, Czár
Gergely, Hajszán Kitti, Finta Gábor, Haller János,
Szarvas Krisztina. **Közreműködők:** Patyi Zoltán,
Lipták Dániel, Nagy Gábor, Králik Gusztáv (zene-
kar), Ivánovics Tünde (ének).